

Regjeringens industripolitiske oppgaver.

Industriforum 1976. Foredrag.

Nøkkelen til den gjennomgripende øking i vår samlede økonomiske og sosiale velferd ut gjennom dette hundreåret, ligger i at produksjonsresultatet pr. dagsverk og timeverk er flerdoblet. En slik effektivisering finner vi i alle yrker og næringer.

Men det er framfor alt i den moderne industri man har utviklet de produksjonsmetoder som har skapt det økonomiske grunnlag, og de økonomiske muligheter for vårt moderne velferdssamfunn.

Den moderne industri griper sterkt inn i det bestående samfunn. Det er ingen tilfeldighet at det var industri-

- 2 -

utviklingen som skapte behovet for de første store næringspolitiske reguleringer i Norge. Jeg tenker på konsesjonslovene i årene like etter 1905. Til dem som måtte opponere overfor våre dagers næringspolitiske tiltak, kan jeg forsikre at de debatter vi i de senere år har hatt, er som en mild solgangsbris sammenliknet med de stormende oppgjør fra den tid.

Helt fram til den 2. verdenskrig var de industripolitiske - og andre næringspolitiske målsettinger - få, og de var enkelt formulert. Best husker vi "Hele folket i arbeid", fra 1933.

Senere er mange flere mål kommet til, og samfunnets krav til det vi skal oppnå gjennom vår næringspolitikk er blitt mer omfattende og detaljerikt.

I tillegg til den fulle sysselsetting og høyere produksjon krever vi:

en aktiv distriktsutbygging,

bevaring av en spredt bosetting,

vern av natur og miljø,

demokratisering av produksjonslivet,

et arbeidsmiljø mest mulig fritt for fysisk fare og ulempe.

Det er bred tilslutning til de fleste av disse mål. Tilslutningen blir noe mindre når vi kommer til de virkemidler vi trenger for å nå dem. Men alt i alt vil jeg understreke at det i dag fra mange hold vises en god forståelse for de krav som stilles til en aktiv og selektiv industripolitikk. Jeg fant det i denne sammenheng verdifullt

at direktør Jan Didriksen i sitt foredrag i dag pekte på industriens ansvar for "å skape arbeidsforhold og arbeidsoppgaver som tar størst mulig hensyn til trivsel og helse".

Stortinget skal i nær framtid behandle den Stortingsmeldingen som regjeringen Bratteli fremmet om "Norsk Industris utvikling og framtid".

Jeg vil gjerne i denne forsamling bekrefte at den nye Regjeringen deler det industripolitiske syn som kommer fram i denne Stortingsmeldingen.

Jeg vil gjerne utdype og kommentere enkelte hovedspørsmål i tilknytning til dette dokument. Norsk industri er i dag en blandet næring, med både private og statlige interesser. Arbeiderpartiets og Regjeringens linje er å bevare dette blandede system. Jeg kan kanskje gå et skritt videre og antyde litt om blandingsforholdene i "den pragmatiske gryterett", som direktør Didriksen kalte vår norske blandingsøkonomi. Tyngden av industrien vil fortsatt være en privat næring, hvor det er eierne og de ansatte som har ansvaret for planlegging, produksjon,

markedsføring og intern styring av bedriftene.

Som et supplement til denne private sektor i industrien er det behov for statlige virksomheter eller samarbeidsordninger mellom private og offentlige myndigheter. Det gjelder i industrigrener hvor det trengs en planmessig og rasjonell utnyttning og foredling av naturens råvare - ressurser. Det gjelder videre i industrier, hvor bedriftene er avgjørende for distriktsutbygging, eller hvor bedriftenes størrelse tilsier en offentlig medvirkning.

Jeg vil også si noen ord om de omstillingsproblemer som utbyggingen av oljevirkomheten vil skape.

Man har ved tidligere anledninger pekt på at økte arbeidskostnader og knapphet på arbeidskraft vil måtte føre til en ganske stor nedgang i industri og andre næringer som

er utsatt for utenlandsk konkurranse. Dette er et reelt problem. Det har vært riktig å bringe det fram slik at vi ikke møter det uforberedt. Men etter å ha sagt det, vil jeg antyde at vi kanskje har vært noe for resignerte i vår holdning til det.

Omstilling av produksjonen til nye forhold er ikke noe nytt. I etterkrigstiden har vårt næringsliv mange ganger stått overfor store omstillingsproblemer - og vi har løst dem! Ved innsats fra bedriftene selv, og med medvirkning fra myndighetene er det gjennomført betydelige omstillinger. De er en del av en dynamisk økonomi.

Men skjerpet konkurranse må ikke oppfattes som signalet til å legge ned virksomhet, til å avvikle arbeidsplasser. Skjerpet konkurranse må først og fremst møtes som en utfordring. Når norsk industri får høyere arbeidskost-

nader, er ikke dette et tegn på at man har tapt i konkurransen.

I den dagsaktuelle debatt vises det ofte til at bedriftenes motstandsevne i den nåværende konjunktursituasjon var dårlig fordi de gjennom høy beskatning har fått redusert sin egenkapitalandel. Nødvendige endringer i bedriftsbeskatning er selvfølgelig av interesse. Sett i forhold til de problemer konjunktursvikten skapte, er dette en litt for enkel måte å se problemene på.

I det dype tilbakeslag som særlig våre eksportorienterte næringer er rammet av, ville neppe en noe høyere egenkapital vært nok til å holde sysselsetting og produksjon oppe.

Vi har nå erfart at det bare er gjennom en lang rekke konkrete mottiltak fra myndighetene, som tilsammen beløper seg til over 2 milliarder kroner, at vi har kunnet holde aktiviteten godt oppe. De garanti- og kredittordninger fra det offentlige som her har vært nødvendig å sette inn, ligger langt, langt over hva den enkelte bedrift selv kunne ha gjort, selv med en noe høyere egenkapital. Dette er ikke noen kritikk mot bedriftene. Det er en erkjennelse av at når den økonomiske belastning blir stor, kan ikke det enkelte foretak løse problemene. Til det trenger vi en felles innsats gjennom offentlige tiltak.

Med den høye nasjonalinntekt Norge etterhvert vil få, har vi ressurser til å investere så mye i moderne produksjonsutstyr at arbeidsplasser kan vernes, og også bygges ut. Dette er særlig viktig i de deler av landet hvor det ikke er andre alternativer til primærnæringene.

Dette bringer meg til et par andre tanker om industri og distriktsutbygging. I nesten alle distrikter i landet utenom de som er best utbygd, møter vi kravet om nye arbeidsplasser. Og med arbeidsplasser forstås industriarbeidsplasser.

Vi vil aldri oppleve å finne industribedrifter i hvert eneste bygdelag. Men hvis vi mener det alvorlig når vi ønsker å bremse på utflyttingen fra bygdene, må vi bringe

industrien lenger ut i landet enn den nå er. Vi har flere virkemidler for å få til dette.

Distriktenes Utbyggingsfond og andre offentlige finansieringsorganer er kanskje de viktigste, men de er ikke gode nok. Den nye loven om etableringskontroll vil være et nytt virkemiddel i distriktsutbyggingens tjeneste. Både for å bremse på veksten i de større pressområder, og for å få en distriktsutbyggingseffekt trenger vi et middel til å spre industrien og andre næringer.

Enhver som kjenner problemet med å få industri til de små steder ute i landet, vet at mangelfaktoren ikke bare er finansiering eller arbeidskraft. Det er selve prosjektet, ledelsen, mulighetene for markedsføring, som er de viktigste mangelfaktorene. Jeg tror derfor at det ligger mange gode løsninger i at eksisterende, gode bedrifter foretar sin utbygging ved å skape mindre satellitter,

avdelinger, eller produksjonssamarbeid med lokale krefter i distriktene.

Mange steder i landet har dette gitt gode resultater. Jeg mener at denne tendensen må styrkes. Gjennom loven om etableringskontroll vil Distriktenes Utbyggingsfond - som skal administrere den - i samarbeid med bedriftene kunne skape utviklingsmuligheter både for distriktene og for industrien.

Blant de langsiktige industripolitiske oppgavene er også å skape et tilfredsstillende arbeidsmiljø.

Vi kan heller ikke slå oss til ro med at de mest grunnleggende bestemmelser om arbeidervern, personlig sikkerhet m.v. er løst på en akseptabel måte. Vi tilbringer en såpass lang del av vårt daglige liv på arbeidsplassen at vi krever noe mer av den. Dertil kommer at i industrien med de mange nye råvarer, produksjonsprosesser og produkter er det oppstått nye påtrengende behov for å trygge arbeidsmiljøet.

Dette gjelder i første rekke de rene helsetiltak, hvor vi må være så sikre vi kan på at ikke arbeidstakerne utsettes for helsefare. Nye automatiserte produksjonsprosesser virker ofte på en slik måte at de som betjener maskinene blir utsatt for et betydelig press, og de har små muligheter til selv å dirigere tempoet og gjennomføringen av arbeidsoperasjonene. Dette psykiske press, og det psykiske press vi har i for-

bindelse med det monotone arbeid som vi også ofte dessverre finner i moderne industrier, er andre ting som berører arbeidsmiljøet.

Vi kan ikke gjøre den moderne industri og andre deler av det moderne arbeidsliv garantert sikre mot farer og uheldige påvirkninger. Vi må motstrebende godta at med moderne mekaniske prosesser vil det følge en viss risiko for menneskelige uhell og påkjenninger.

Men det er Regjeringens beslutning å ville gå så langt som det er økonomisk og teknisk forsvarlig i retning av å beskytte dem som arbeider i yrker og næringer hvor det er slik risiko.

Den nye loven om arbeidsmiljø tar alt i alt sikte på å

gi en ramme for å løse de fysiske problemer knyttet til arbeidsplassen.

Utover dette har vi problemene med å gi arbeidet et innhold og mening for den enkelte arbeidstaker. Arbeidet skal ikke bare være det sted hvor man i et godt fysisk miljø "gjør en jobb". Det bør også være der hvor den enkelte møter en utfordring til å utfolde sine evner, og der han eller hun i samarbeid med arbeidskamerater kan finne en glede ved arbeidet. Dette stiller store krav til ledelse, organisering og samarbeid. Gjennom økt innflytelse hos de ansatte må vi bygge ut demokratiet på arbeidsplassen og på den måten gjøre jobben til noe mer meningsfylt enn bare å skulle skaffe en inntekt.

Jeg kan ikke i detalj beskrive hvordan bedrifts-demokratiet, og styringen av bedriftene bør utvikles i de kommende ti-år. Men jeg føler meg trygg på at dagens

system neppe kommer til å bli konservert i sin nåværende form. Her er ett av de områder hvor vi kommer til å se en videre utvikling av medbestemmelsesrett og samarbeidsformer. La oss forme det nye system etter hvert som vi vinner erfaring og kunnskap om de reformer som nå er i ferd med å gjennomføres. Jeg skal ta mye feil om ikke debatten om de formelle eierformer til industri vil komme i bakgrunnen til fordel for hvordan de ansattes medinnflytelse blir formet. Menneskets plass i det moderne industrisamfunn krever medbestemmelse og medansvar.

Vi ser allerede i dag noen av de utfordringer som industrien vil møte i tiden fram mot århundreskiftet. Tilpasningen til en stor oljevirkosomhet er én utfordring. Mer generelt står vi overfor at norsk industris

muligheter i det internasjonale konkurransemiljø må ligge i å bruke våre økonomiske og menneskelige ressurser til de krevende virksomheter. Til virksomheter som krever kunnskap og samarbeidsevne, stort kapitalutstyr og moderne hjelpemidler. Andre europeiske industriland står overfor samme omstillingsoppgaver. Men Norge er heldigere stilt, fordi vi kan bruke våre oljeinntekter til å gjøre omstillingen lettere. Det er i de nærmeste årene, før vi gror fast i de nye økonomiske forhold som oljen skaper, at denne muligheten må gripes.

Det mest ukloke vi kan gjøre i denne tiden, er å ikke gjøre noe for å forberede denne omstillingen innen vår industri.

Denne oppgaven krever god innsats fra industriens folk, fra dens organisasjoner, de ansatte, ledelse og eiere.

Den krever også god innsats fra de politiske myndigheter, fra forskningen og andre krefter.

Jeg vil håpe at man i Industriforum i år, og i de kommende år, kan få en nyttig rådslagning mellom talsmenn for disse kretser, som er med å bestemme framtida i denne viktige næring.